

Letterbox Zprávk

K výstavě Písmo v obraze

Doprovodný program pro MŠ ZŠ SŠ GYMNÁZIA
04. 04. – 30. 05. 2017

NÁZEV PROGRAMU: LETTRISTICKÁ REPORTÁŽ

NÁVAZNOST NA VÝSTAVU: PÍSMO V OBRAZE

AUTOR A KONCEPCE PROGRAMU: Petra Škachová Mg.A, Daniela Kytlicová,

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Výtvarná výchova, Hudební výchova, Literatura, Historie, Dějiny umění,

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: *Umění a kultura* – Výtvarná výchova, *Jazyk a jazyková komunikace* - český jazyk, *Člověk a příroda* – geografie, *Člověk a společnost* – dějepis, občanská výchova

CÍLOVÁ SKUPINA: MŠ, 1. a 2. st. ZŠ, SŠ, gymnázia

DĚLKA PROGRAMU: 90 minut (30 minut ve výstavě | 60 minut v ateliéru)

OBSAH PROGRAMU:

teoretická | animační | empirická část

1. teoretická část :

Povídání o autorech a jejich obrazech ze sbírkové výstavy *Písmo v obraze*, která představí práce Jiřího Koláře, Ladislava Nováka, Dalibora Chatrného, Jiřího Balcara a dalších, doplní ji jako host Josef Honys (v 60. letech Kolářovým a Novákovým souputníkem, ale dnes patří mezi málo známé autory). Seznámení žáků s pojmem Lettrismus.

Co je to? Proč se písmo objevuje v obraze? Jaký má písmo v obraze význam? Co je to typografie?

... A další terminologie - viz klíčová slova

2. animační úvod: v ateliéru – ukázky činností – vzorníky technik a postupů práce s písmem

3. Empirická (experimentální) tvorba :

MŠ – 2. třída:

paní Abeceda | experiment s písmenky – tvorba vlastní abecedy pro předškoláky i školáky | pokus s tichou poštou + grafický záznam

3. – 5. třída:

Typografie – vlastní styl písma = abeceda (vyřezávaná, reliéfní, strukturovaná, lepená, prostorová 3D...)

Emotikony a logolamy nálady

Variace obého na DL formát pohlednice

Gymnázia, SŠ

Logotypy, logolamy, práce se zvrtným textem

Výsledné práce si žáci odnesou

MATERIÁL: plakáty, knihy, noviny, igelit, bublinková fólie, šablony, tiskařské matrice, razítka, jarová pěna, houbičky na nádobí...

KLÍČOVÁ SLOVA: *lettere – lettrismus – grafém – morfém – abeceda - diakritika – logolam – emotikon – typografie –zvrtný text – vizuální poesie*

NÁVAZNOST PROGRAMU NA PŘEDMĚTY: Čjs, Čj, Čs, D, Hv, Dv, Mv, Osv, Vv

Programy rozvíjejí kompetence k učení a kompetence komunikativní a sociální.

Lettrismus

lettere = písmeno

Isou (pseudonym dle **J. Ducasse**, vl. jménem **S. Goldstein**).
bylo *idealistické literární a umělecké hnutí*, v němž bylo pismo výchází
Počátky hnutí spadají do roku 1942, oficiálně hnutí založeno v
element produkce: založil je rumunský básník **I. Isou** (pseudonym
roce 1945 v Paříži, kam 20letý **Isou** přibyl.
dle **I. Ducasse**, vl. jménem **S. Goldstein**). Počátky hnutí spadají do
Isou věřil v obrodnou sílu nových jazykových a malířských
roku 1942, oficiálně hnutí založeno v roce 1945 v Paříži, kam
forem, proto chtěl vytvořit výtvarný slovník znaků a písmen
20letý **Isou** přibyl
(podobající se hieroglyfům) srozumitelný všem. Prvotní byl
Isou věřil v obrodnou sílu nových jazykových a malířských forem,
tedy přístup básnický, do výtvarného umění vstoupil i, až
proto chtěl vytvořit výtvarný slovník znaků a písmen (podobající se
druhotně
hieroglyfům) srozumitelný všem. Prvotní byl tedy přístup básnický, do
výtvarného umění vstoupil i, až druhotně
Isouovo umění mělo misionářský příděch – byl přesvědčen, že
uměleckou tvorbou se člověk přibližuje Bohu. Jeho postoj a
Isouovo umění mělo misionářský příděch – byl přesvědčen, že
výtvarný názor ovlivnily např. dadaismus, surrealismus; objev
uměleckou tvorbou se člověk přibližuje Bohu. Jeho postoj a výtvarný
názor ovlivnily např. dadaismus, surrealismus; objev jeskynních
maleb v Lascaux ho utvrdil v přesvědčení, že tvorba
je základní lidská potřeba. Svoji tvorbou chtěl vyvolat „druhou
vlnu“ dadaismu a předčit **A. Bretona** i **T. Tzaru**.
V Paříži v roce 1945 kritizoval socialistický realismus a
předčit **A. Bretona** i **T. Tzaru**,
surrealistické básníky a brzy i dada prohlásil za mrtvé. Isou
V Paříži v roce 1945 kritizoval socialistický realismus a surrealistické
nejprve zastával radikální postoj (např. 1. tiskovina *La*
Dictature Lettriste [Lettristická diktatura], 1946), o pár let
radikální postoj (např. 1. tiskovina *La Dictature Lettriste* [Lettristická

Lettrismus

bylo *idealistické literární a umělecké hnutí*, v němž bylo písmo výchozí element produkce;
založil je rumunský básník I. Isou (pseudonym dle I. Ducasse, vl. jménem S. Goldstein).

Počátky hnutí spadají do roku 1942, oficiálně hnutí založeno v roce 1945 v Paříži, kam 20letý Isou přibyl.

Isou věřil v obrodnou sílu nových jazykových a malířských forem, proto chtěl vytvořit výtvarný slovník znaků a písmen (podobající se hieroglyfům) srozumitelný všem.

Prvotní byl tedy přístup básnický, do výtvarného umění vstoupil lettrismus až druhotně.

Isouovo umění mělo misionářský příděch – byl přesvědčen, že uměleckou tvorbou se člověk přibližuje Bohu. Jeho postoj a výtvarný názor ovlivnily např. dadaismus, surrealismus; objev jeskynních maleb v Lascaux ho utvrdil v přesvědčení, že tvorba je základní lidská potřeba. Svojí tvorbou chtěl vyvolat „druhou vlnu“ dadaismu a předčít A. Bretona i T. Tzaru.

||||||||||||||sou sou

Isou

V Paříži v roce 1945 kritizoval socialistický realismus a surrealistické básníky a brzy i dada prohlásil za mrtvé. **Isou nejprve zastával radikální postoj (např.**

1. tiskovina *La Dictature Lettriste*

[Lettristická diktatura], 1946),

o pár let později však změnil názor – hlásal, že umění se musí změnit evoluční cestou. Jeho změna názoru zapříčinila roztržku uvnitř skupiny a vedla až k jejímu rozpadu v roce 1953.

Svůj vrchol zažilo hnutí v letech 1946–1952. Nonkonformní členové vytvořili po roce 1950 *Lettristickou internacionálu*, která se vyvinula v *Situacionistickou* – rozvinula *Isouovy* myšlenky do radikálnější podoby; (v této linii l. existuje dodnes).

Lettristická internacionála **v čele s G. Debordem měla za cíl zničit instituci umění.** Poté se jejich postoj k oficiální kultuře měnil, jejich **cílem bylo opravit ji a nalézt kompromis.**

Letrismus tak přešel od revoluce k evoluci, od radikálního avantgardismu k avantgardismu akademickému. Ve svém politickém programu (*Povstání mládeže*) se snažili podporovat tvořivost a tvoření ve všech oblastech lidské činnosti a dosáhnout tak „rajské společnosti“.

Svým rozsahem je produkce lettristů až nepřehledná (po surrealistech nejdéle působící avantgardní skupina), zasahuje všechny umělecké oblasti a žánry (literaturu, hudbu, výtvarné umění, film, divadlo ad.), a programově zasahuje i do ostatních oborů lidské činnosti (politiky, exaktních věd, ekonomie, logiky, filosofie, teologie i erotologie).

Nejvíce se **lettrismus** prosadil ve Francii.

Ke stoupencům lettrismu patřili:

M. Lemaitre,

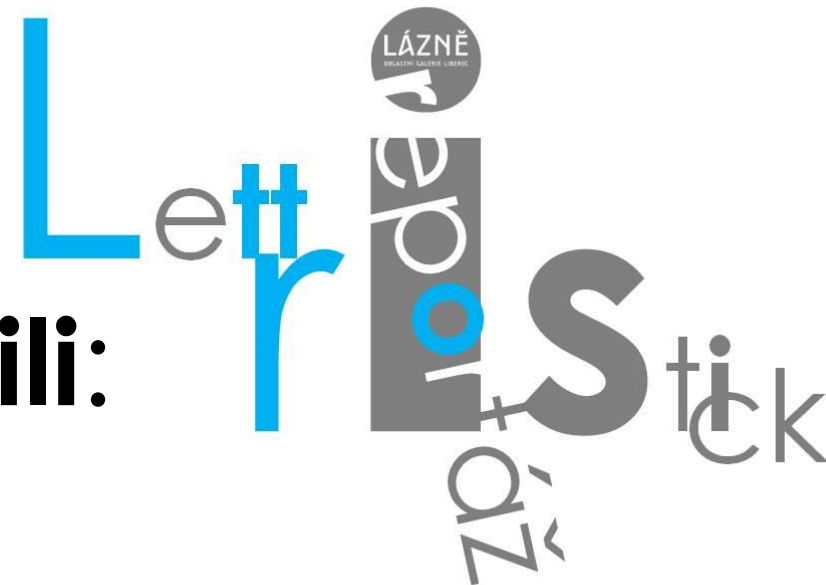
F. Dufrene,

G. Debord,

R. Sabatier,

A. Satié

Zpočátku **užívali latinku**, po roce 1950 rozšířili svůj záběr o všechny existující i **vymyšlené abecedy**, vytvořili „**hypergrafiku**“. **Lettrismus** ovlivnil francouzskou Novou vlnu, hnutí Fluxus, konceptuální umění.

v Čechách

V českém prostředí se *lettrismus* rozvinul v 60. letech 20. století
V té době umělci uplatňovali v obrazu písmo v novém významu,
než jak je běžné. Hlavními zástupci **lettrismu** u nás jsou:

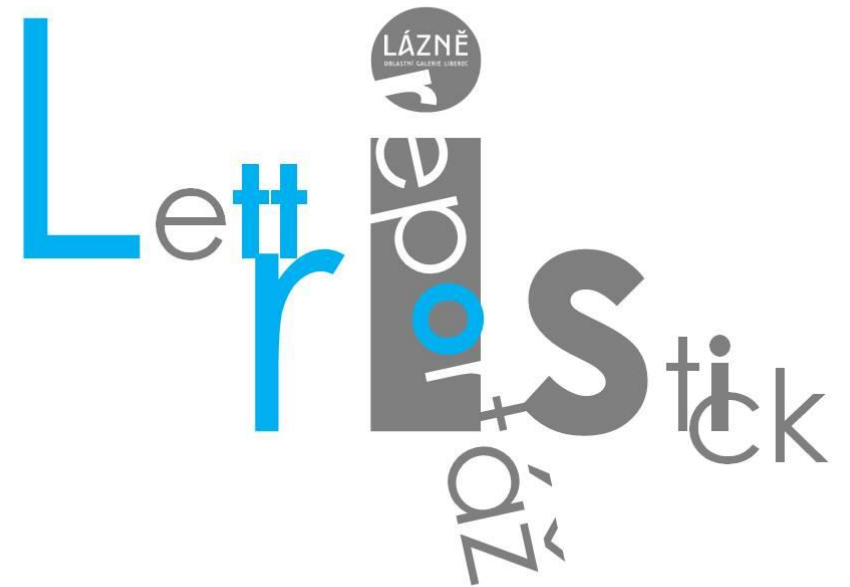
Kolář

Z. Balcar

E. **O**včáček

M. Urbásek

K. Trinkewitz

V obrazy
písmo
zajímavosti

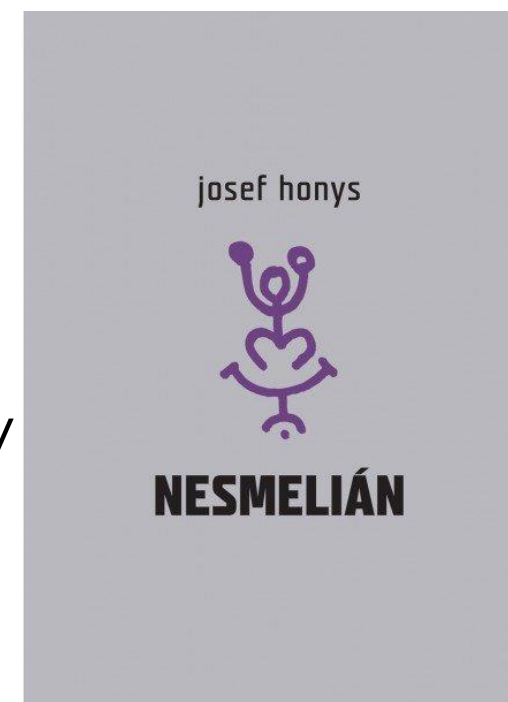
L e t t e r s
t i c k
z o z
LÁZNĚ
DĚLSTVÍ KALIGRAFIE UMĚNÍ

Josef Honys

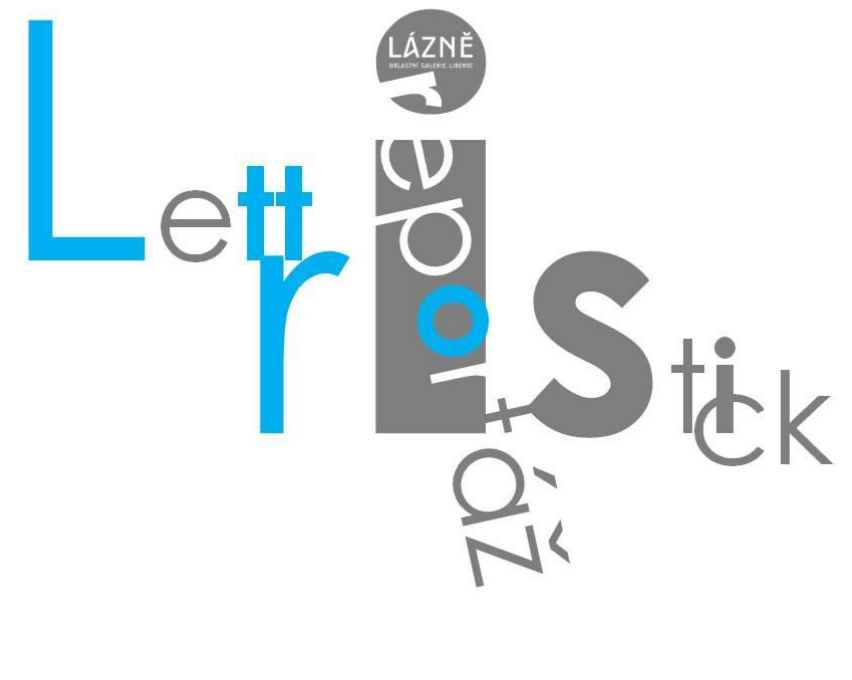
(10. listopadu 1919, Jičín, Československo – 24. června 1969, Ústí nad Labem, Československo) byl český básník, výtvarník a představitel českého experimentálního umění 60. let 20. století.

*Spojoval výtvarné umění s psaným textem, zabýval se experimentální poezií, je autorem **vizuálních básní a kaligramů**.*

V oblasti výtvarného umění vytvářel mimo jiné zejména **koláže, asambláže a seriáže**. Jeho malířská tvorba rozvíjí zejména princip psychologického vnímání rozvoje čáry (často na pozadí starších děl): *čára večera, čára sfingy, definice portréty čarou*

V obrazy písmom zajímavosti

Jiří Balcar

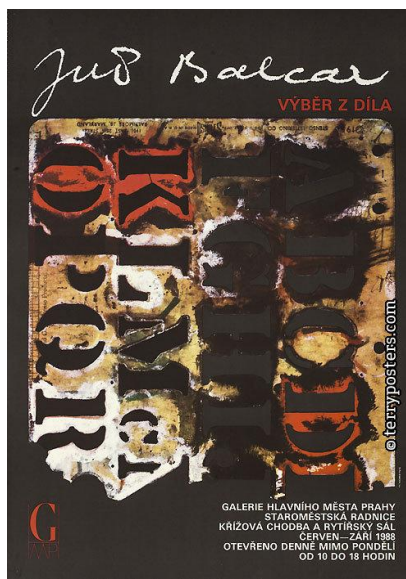
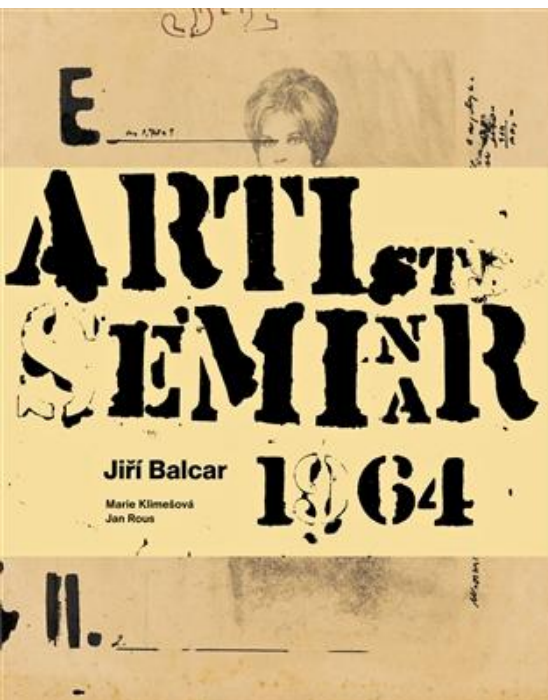
(26. srpna 1929 Kolín - 28. srpna 1968 Praha) byl **český**

grafik, malíř,

ilustrátor, **typograf**

(jeho typické šablonovité písmo) a kreslíř.

Je proslavený především tvorbou filmových plakátů a knižních obálek. Ve své rozsáhlé malířské a grafické tvorbě jako jeden z mála kriticky reflektoval stav československé společnosti

Dalibor Chatrný

byl český výtvarník, konceptuální
umělec –malíř, grafik a pedagog...

Práce s otisky a rytmem mřížek přivedly Chatrného v druhé polovině dekády k souborům perforovaných grafik, stírajících hranici mezi vytvářeným geometrickým záznamem a poškozováním protrhávaného papíru.

V obrazy písmo zajímavosti Ladislav Novák

(4. srpna 1925, Turnov – 28. července 1999, Třebíč)

byl **český malíř a spisovatel**.

Byl předním českým **představitelem surrealismu**.

Vynikl také jako básník,

psal konkrétní a fónickou poezii.

Ve výtvarném projevu je autorem

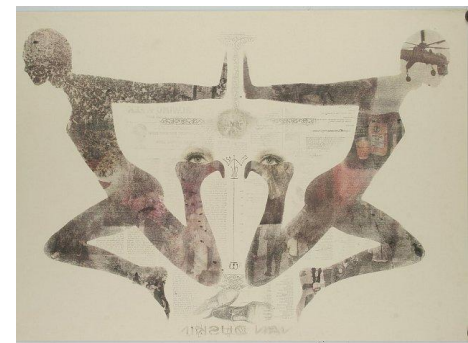
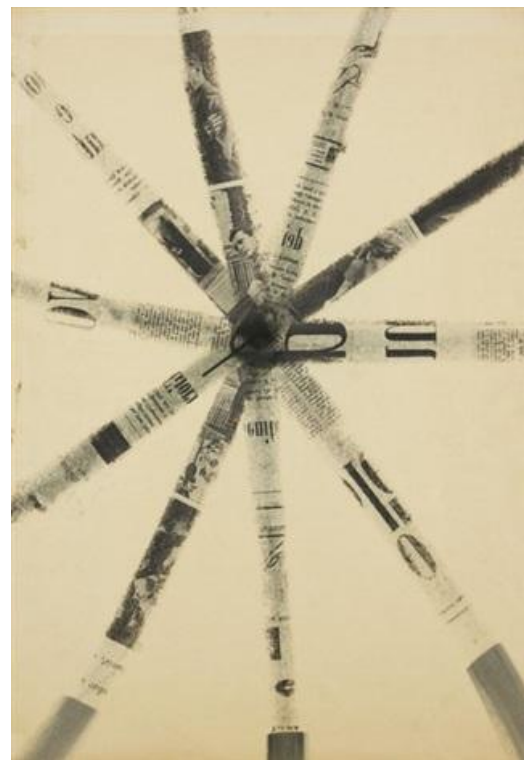
specifické techniky

tzv. froasáže.

Stálá výstava jeho prací je otevřena v Galerii

Ladislava Nováka v Třebíči od roku 2002, kde žil a tvořil po většinu svého života.

Ladislav Novák

písmo

grafém (znak)

Letter S tick

Nejstarší typy písma jsou **piktogramy** nebo **ideogramy**.

Většina písem může být rozdělena do 3 kategorií:

- **logografické** (slovní)
- **sylabické** (slabičné)
- **alfabetické** (abecední)

Obecné slovo pro symboly v písmu je **grafém** (znak).

Písmeno (též **Glyf**) je **grafická reprezentace znaku**.

*Glyfy většiny písem tvoří linie (čáry) a proto se nazývají **lineární** (čárové), ale existují i **glyfy nelineárních** písem tvořené jinými typy značek.*

morfém.
písmo
logografické zajímavosti

Logografická písma jsou složená
z logogramů,

ve kterých každý **znak** reprezentuje **jedno slovo** (přesněji **morfém**), např. čínské znaky. Korejšťina i japonšťina používají čínské logogramy ve svých písmech a mnoho symbolů má stejný význam v různých jazycích. Ale jsou různé od čínštiny natolik, že čínský text není pro japonského nebo korejského čtenáře lehce srozumitelný.

V elektronické korespondenci se dále zavedly **logogramy nálady**, ale i jiných významů - **emotikony** a "smajlíci.

Hlásková

(**abecední**, alfabetická) písma

Znaky jsou seřazovány pro jednotlivé jazyky do vzorových řad s ustáleným pořadím znaků (hlásek), zpravidla nazvaných podle prvních znaků, např. česky

abeceda,

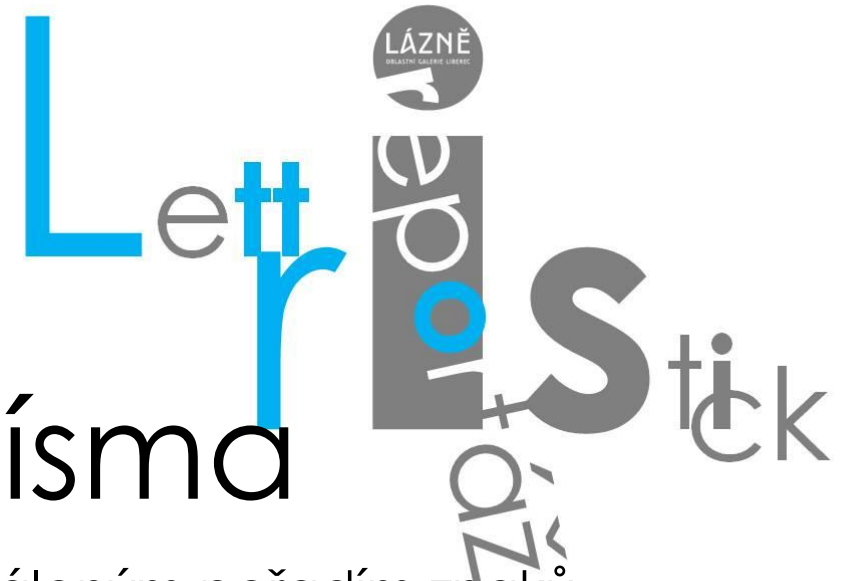
řazení cyrilice je v Rusku, Ukrajině a Bělorusku nazýváno **azbuka**.
Tyto názvy se pak často používají i pro samotné písmo jako celek.

Interpunkční využití mají také rozlišení stejného písma na dvě varianty:

„malá a velká abeceda“

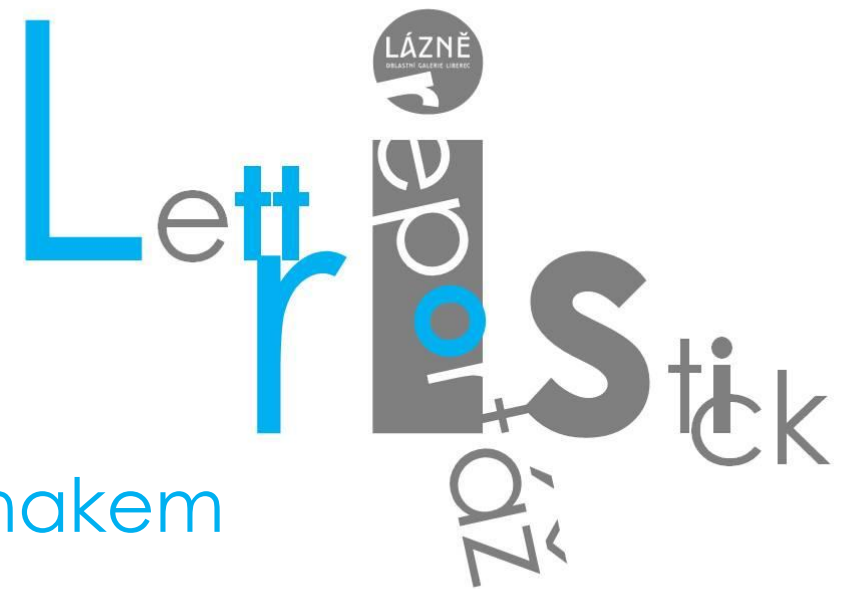
čili **minuskule** a **majuskule (verzálky)**

Pro účely ručního psaní se vyvinuly ještě verze psací obou variant abecedy.

diakritika,

např. v češtině háčky a čárky nad základním znakov

Kromě **hláskových znaků** se používají jednak **logogramy**,

zejména **číslice**,

a jednak pomocné (organizační) znaky, nazývané

Interpunkční znaky,

např. mezera, tečka, pomlčka, apostrof, rovnítko či vlnovka.

Písmo

typografický objekt

Návrhem různých grafických podob jednotlivých písmen či celých abeced respektive **znakových sad** se zabývá **výtvarný obor** nazývaný

typografie, dnes velmi často v počítačové podobě.

jde o umělecko-technický obor, který se zabývá **tiskovým písmem**.

Dělí se na **mikrotypografii** a **makrotypografii**.

```
!"#$%&'()*+,-./  
0123456789:;<=>?  
@ABCDEFGHIJKLMNO  
PQRSTUVWXYZ[\]^_  
`abcdefghijklmnopqrstuvwxyz{|}~
```

95 tisknutelných znaků znakové sady [ASCII](#) má kódy 33 až 126

1. Makrotypografie se zabývá uměleckou tvorbou písma.

2. Mikrotypografie se zabývá umístěním písma na stránku, proporcemi titulků, textů a ilustrací, v češtině se tradičně nazývá **grafická úprava**,

Písmomalířství

Písmomalířství je řemeslo, které **se zabývá malbou nápisů různým písmem na různé materiály**. Písmomalíři jsou tedy řemeslníci, kteří velmi často ve své praxi realizují poznatky získané nejen z malířství a natěračství, ale také z oboru typografie.

Mnoho nápisů se v současnosti vytváří jiným způsobem (např. lepí se ve formě samolepicích prvků vytvářených počítačem apod.).

Aktuálně:

Módní záležitost – hledání vlastního originálního stylu písma - ručně psané písmomalířem

Typografie

hypergrafika

kaligramy

konstelace

typogramy

Typogramy jsou pak speciálním druhem konstelací.

Figurální formou navazují na tradiční kaligramy, ale oproti nim používají minimum slov (bez zapojení do vět), většinou jsou složeny jen z jednotlivých písmen (typů), významy vznikají opět pouze pomocí vztahů slov a písmen na stránce.

Vizuální poesie

Pod zřejmým vlivem gestické a informální malby vznikla expresivní práce s jednotlivými typy a s částmi sazby.

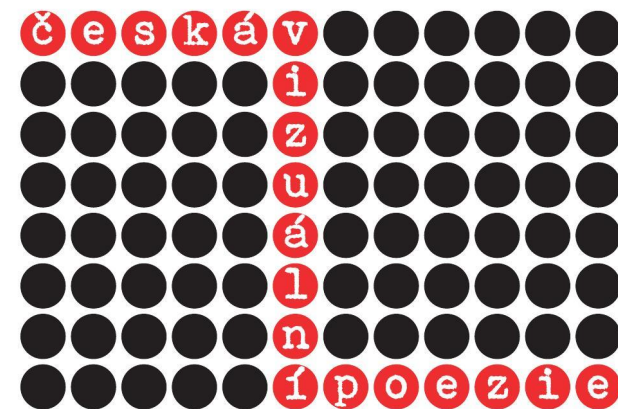
S asémantickou vizuální poezií souvisí také **typografická koláž**, *spočívající v derealizaci výchozího tištěného sémantického materiálu a jeho nové organizaci na základě většinou estetických pravidel (do krajnosti ji dovedl Jiří Kolář).*

Pokud jde o **vizuální texty sémantické**, blízkou skupinu tvoří figurativní či pseudofigurativní **strojopisné texty**, jejichž materiál může být sémantický i nesémantický, **které jsou ale významově určeny vizuálním uspořádáním.**

Nejfrekventovanějším typem vizuálních experimentálních básní s významem je konstelace.

Je to takové rozmístění slov (někdy se opakujících), které má upozornit na vztahy mezi těmito slovy, zviditelnit tyto vztahy. Vzniká napětí mezi úplností a neúplností, souvislostí a přetržitostí, opakováním a překvapením.

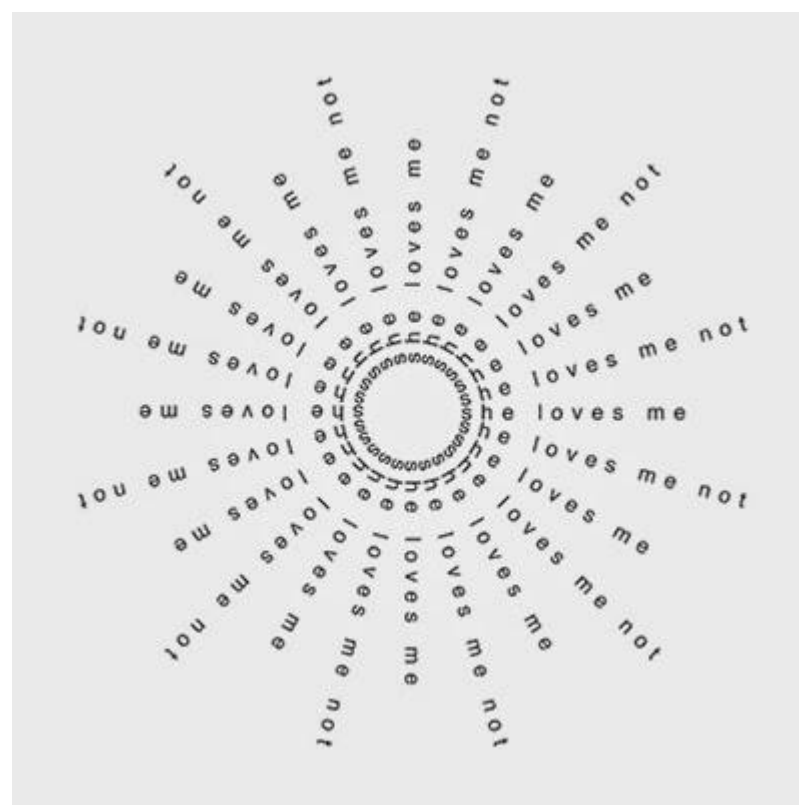
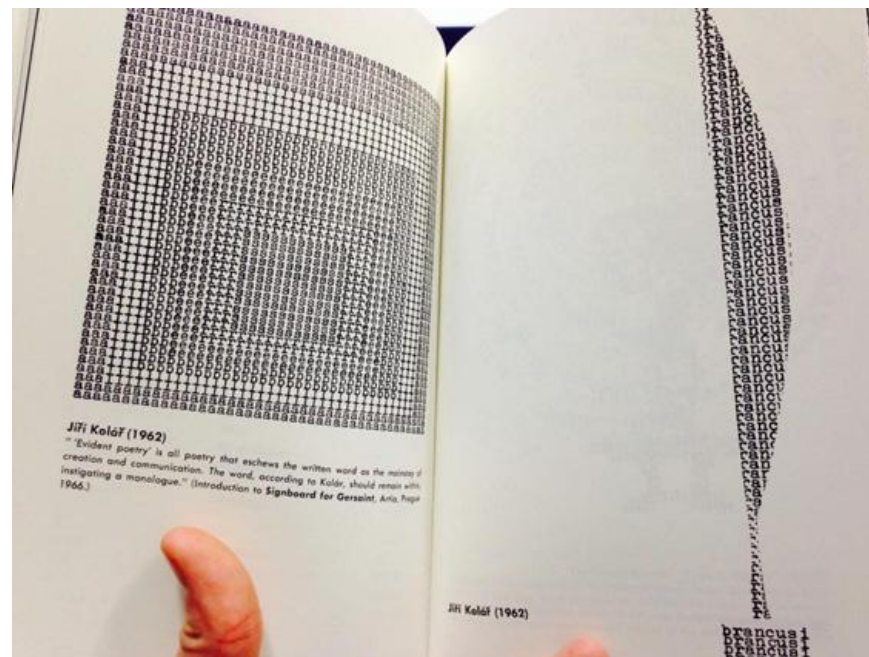
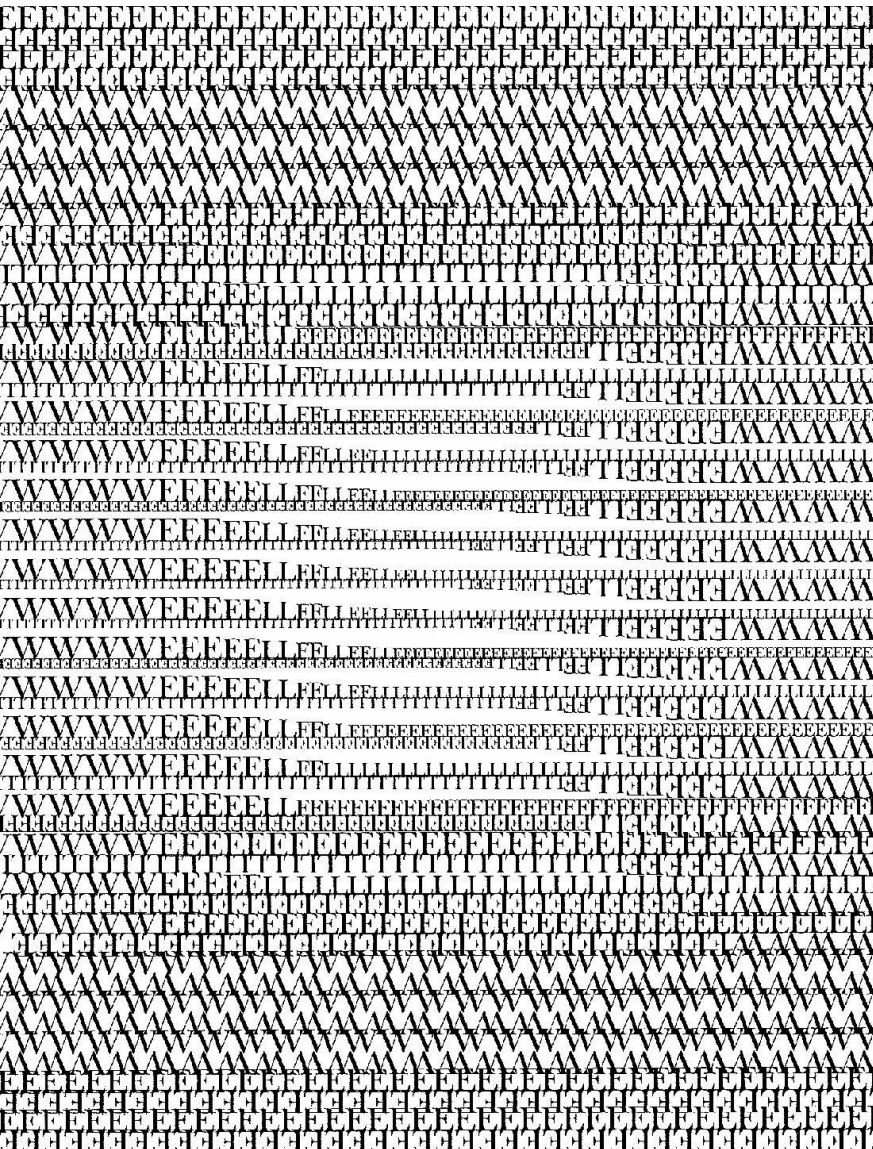
EVA KRÁTKÁ /ed./

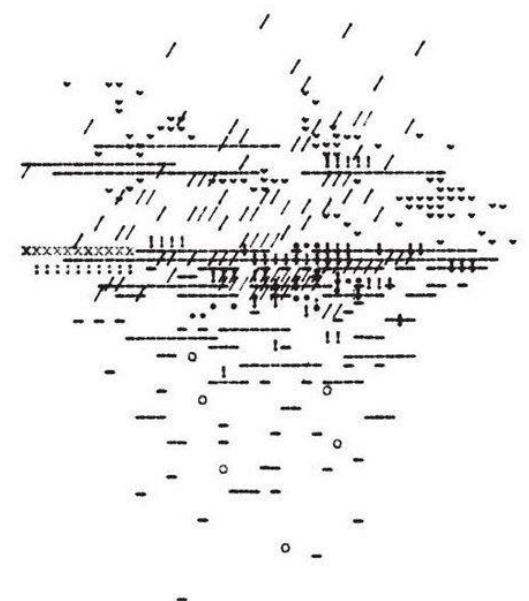
TEORETICKÉ TEXTY

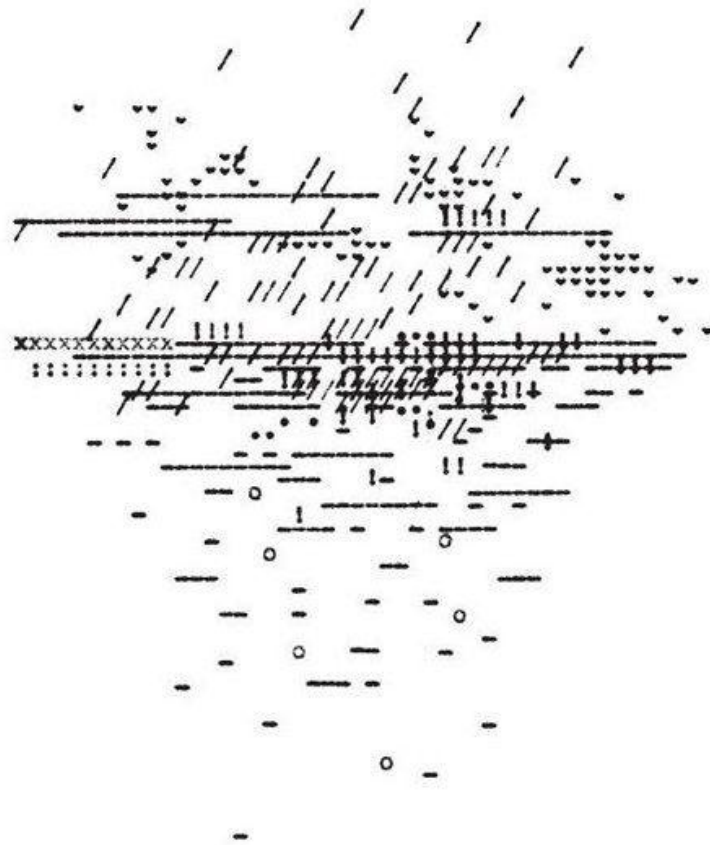
HOST

Zvratný text

N Ā L A D A

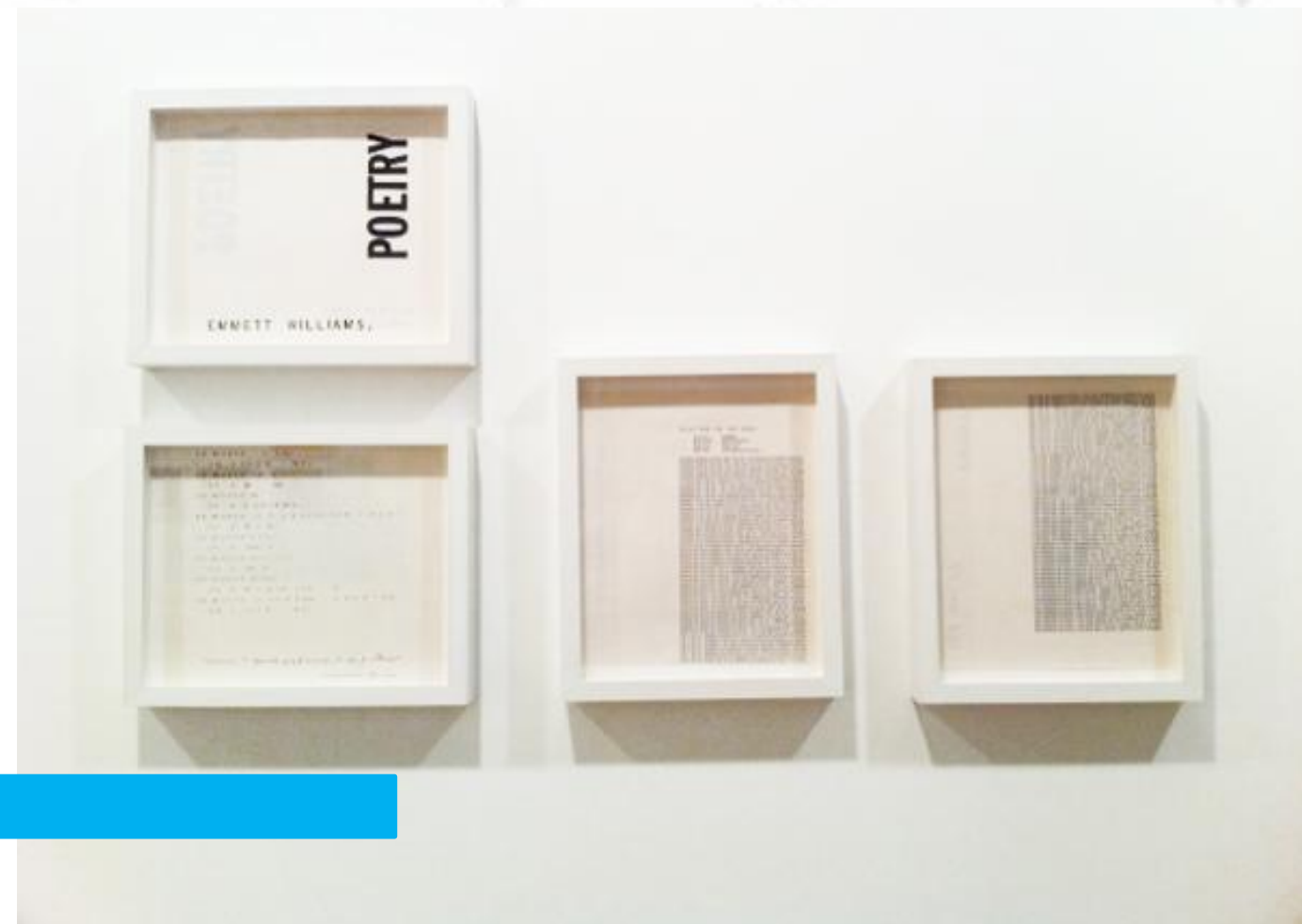

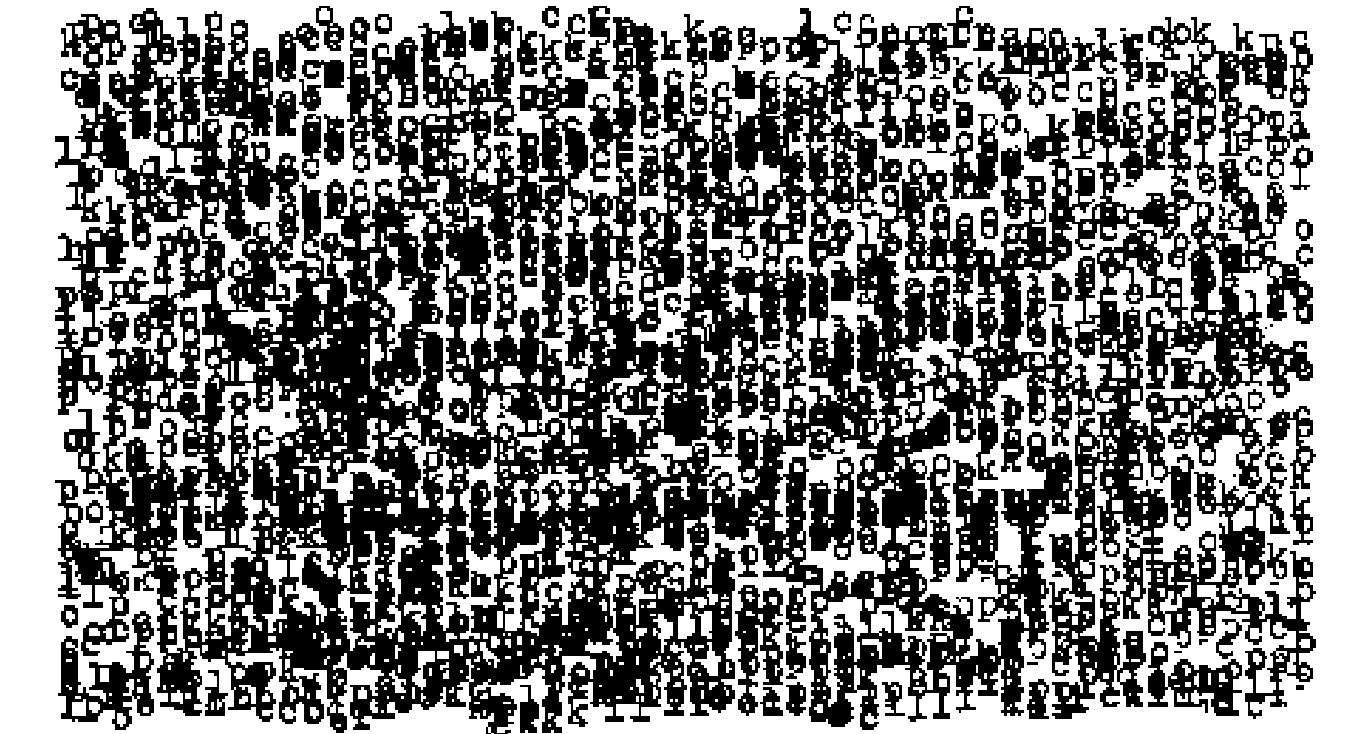
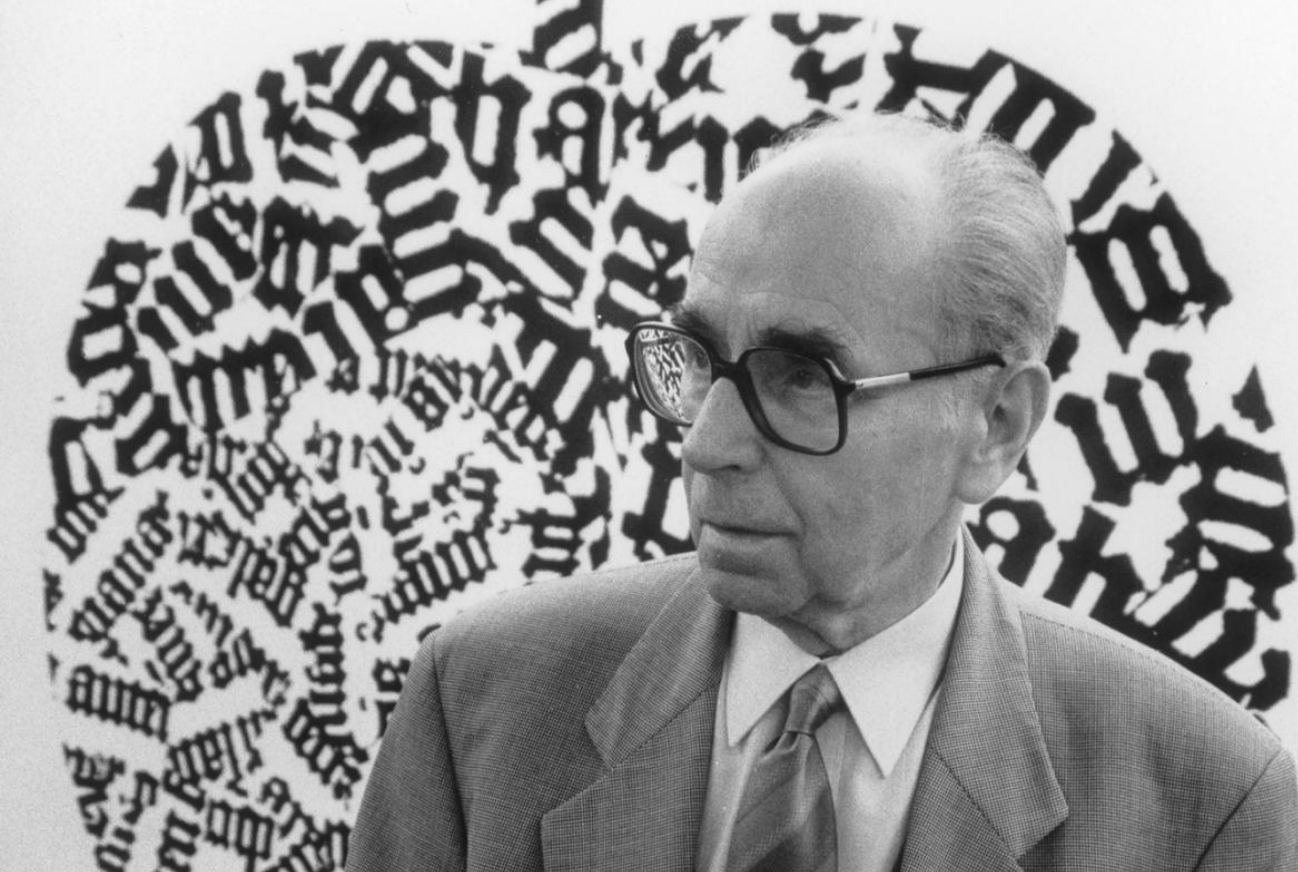

Guillaume Apollinaire

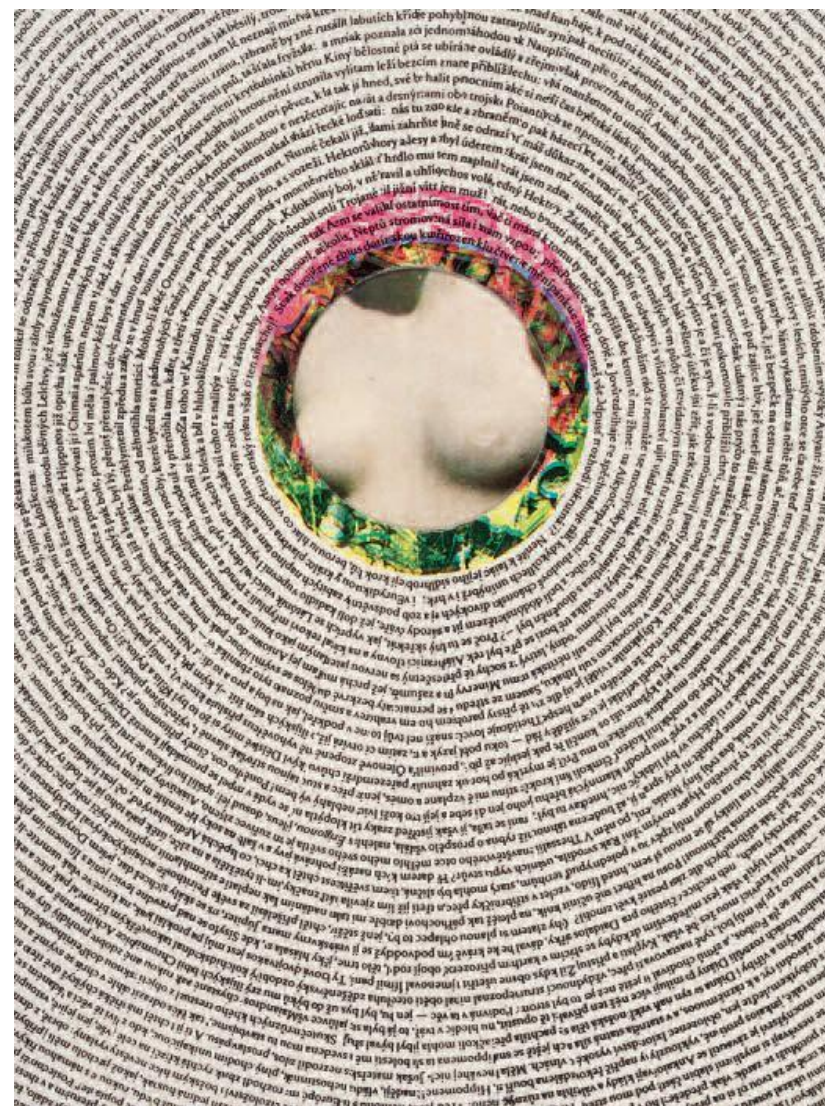
J'Aime l'Art d'aujourd'hui parce que J'Aime
avant tout la Lumière et tous les hommes
Aiment avant tout la Lumière
Ils ont inventé le Feu

G A

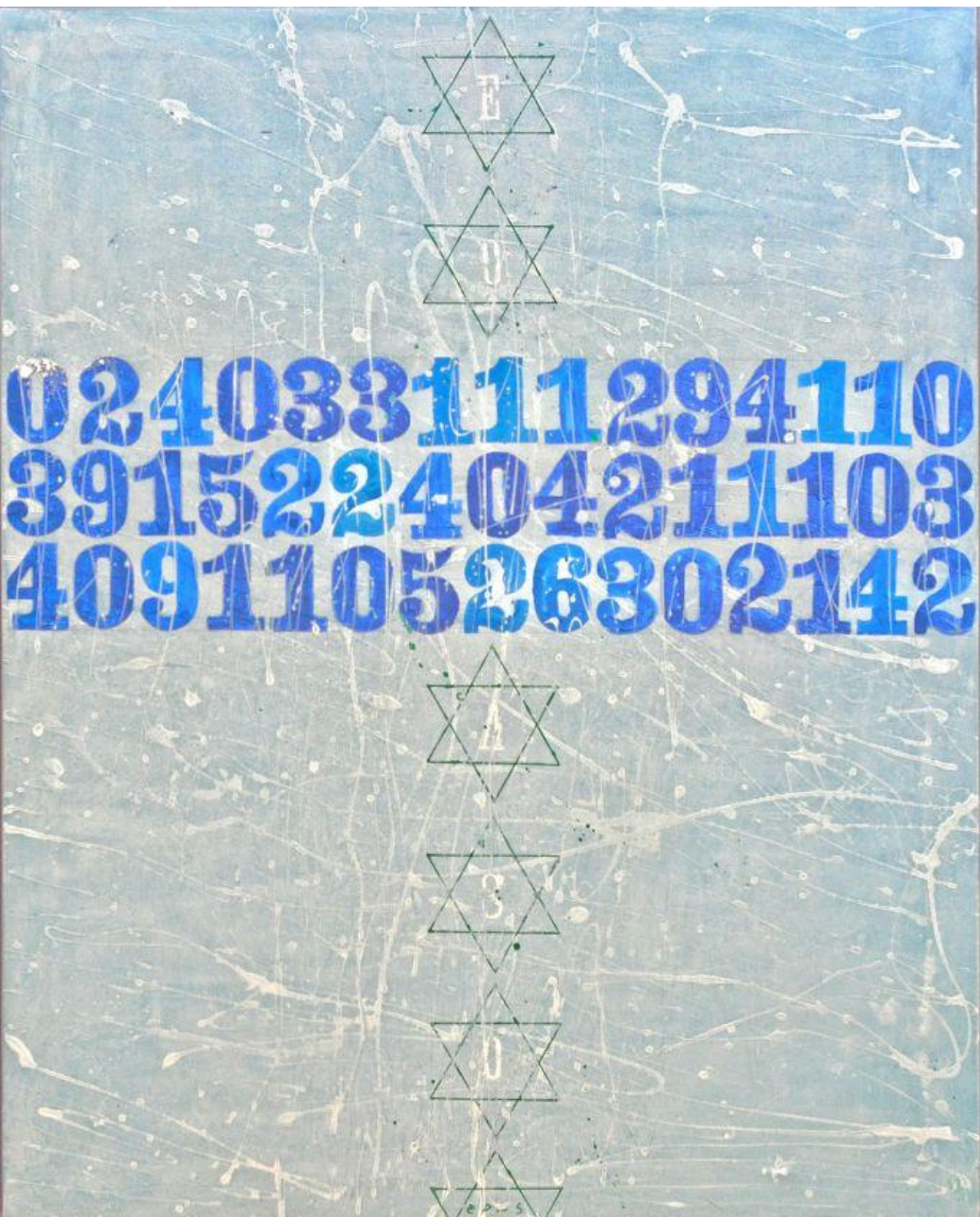

Jiří Kolář – báseň Tichá

Eduard Ovčáček

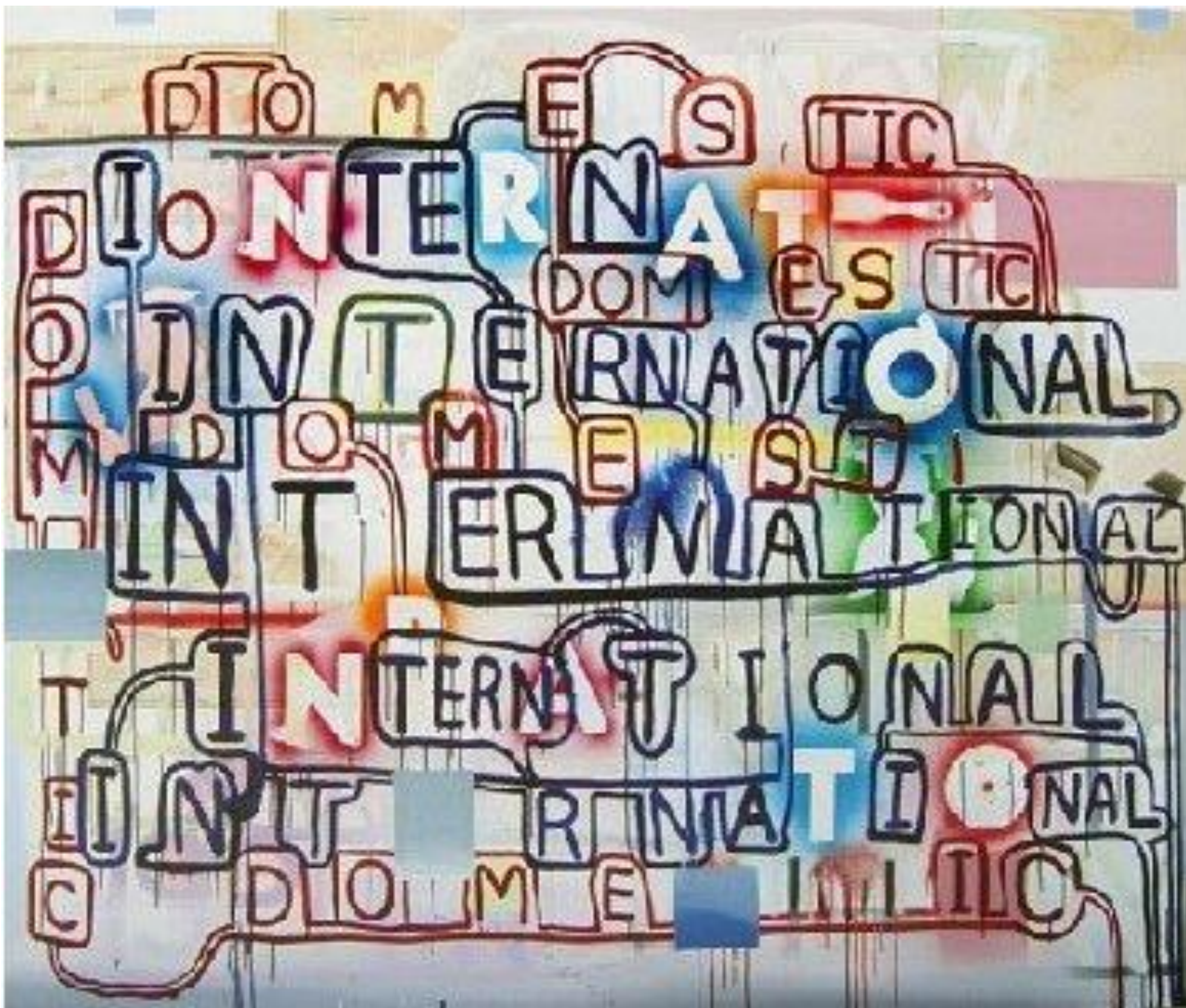

Antoin Tapies – Libertas - Svoboda

Werner Hartmann

Italský festival FAME

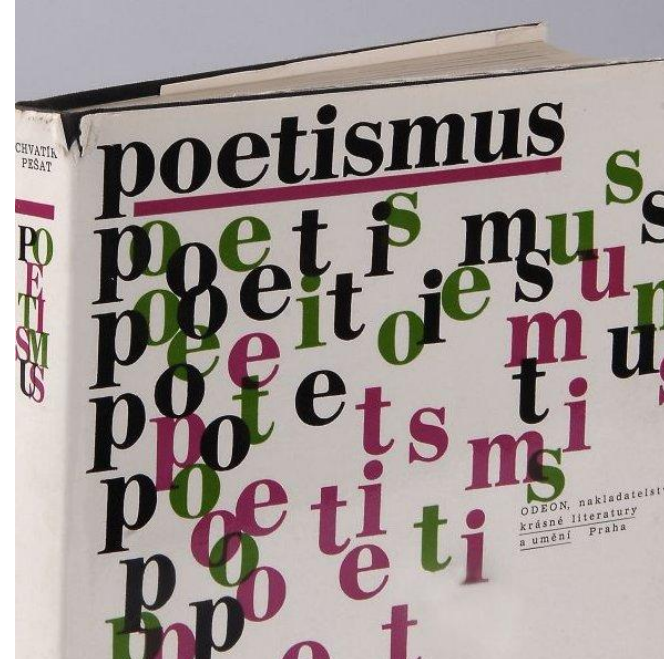
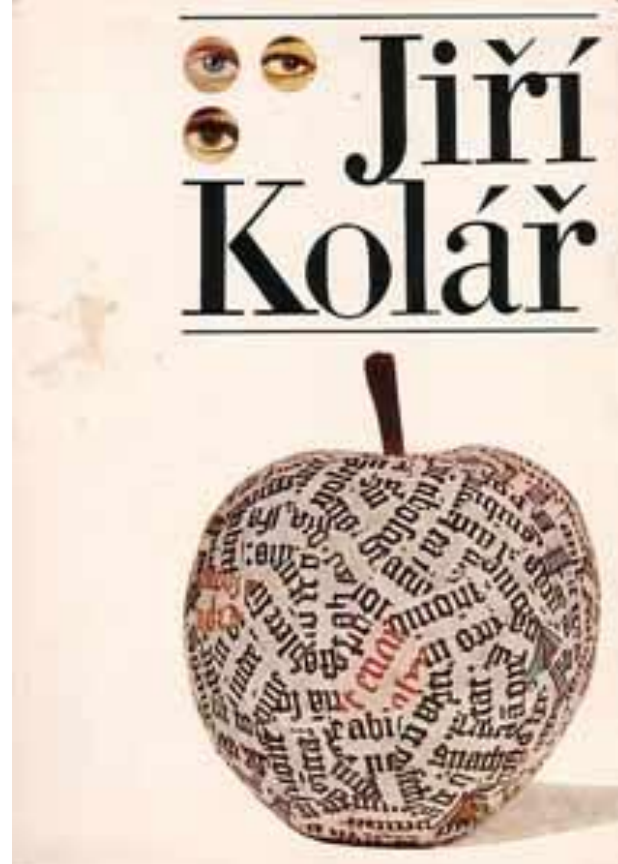

Italský festival FAME

Dalibor Chatrný

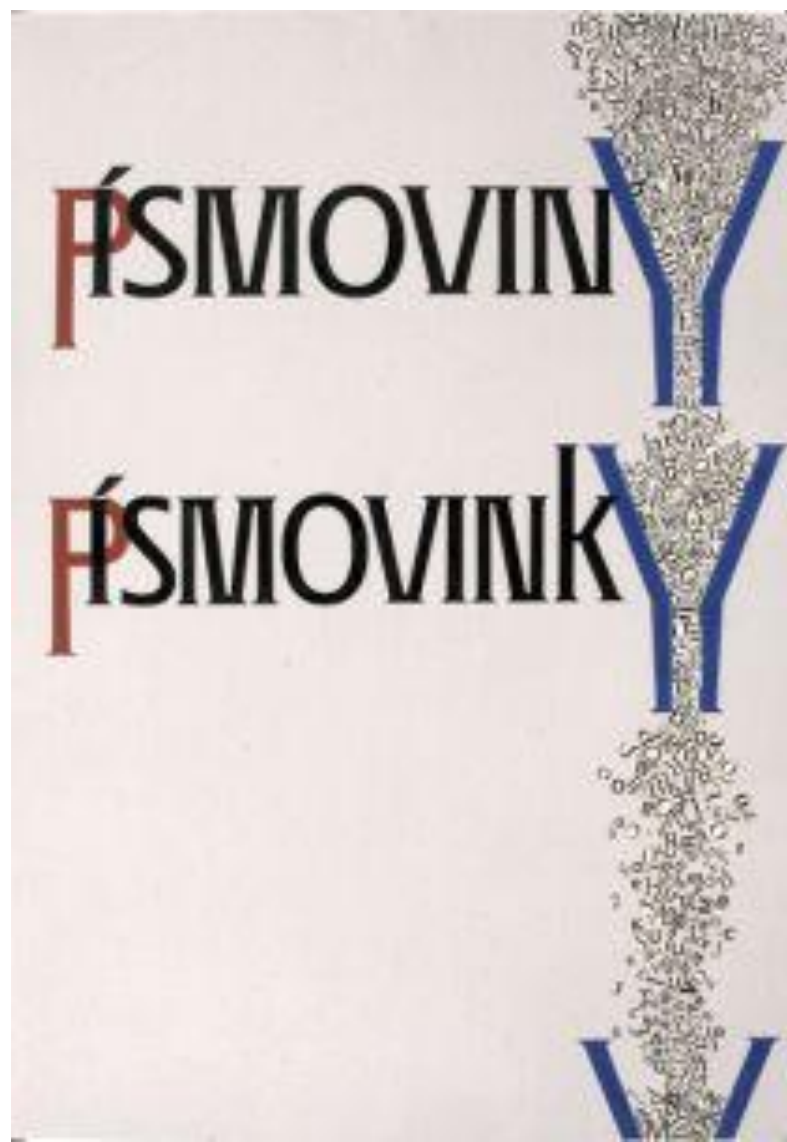

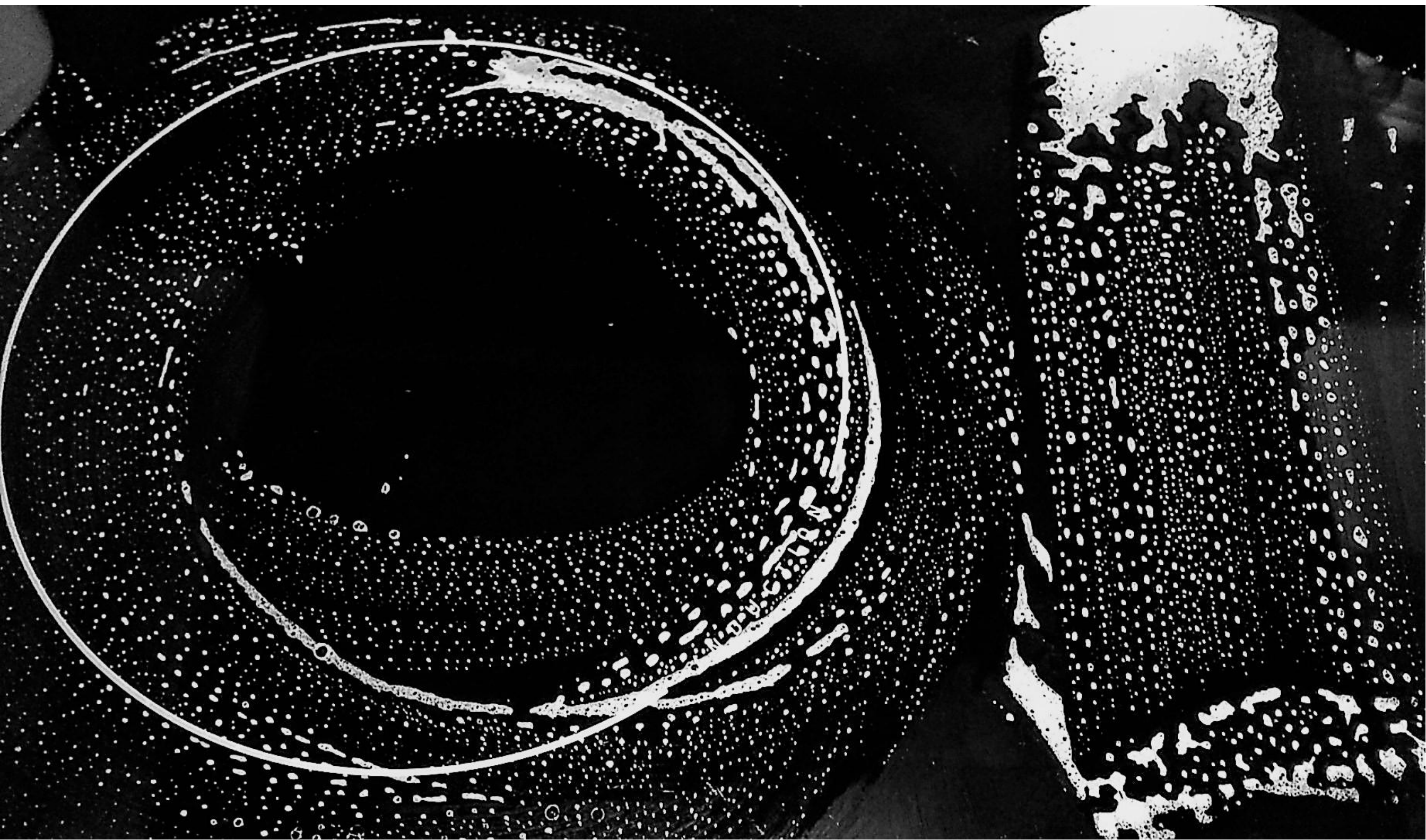

EVA KRÁTKÁ /ed./

TEORETICKÉ TEXTY

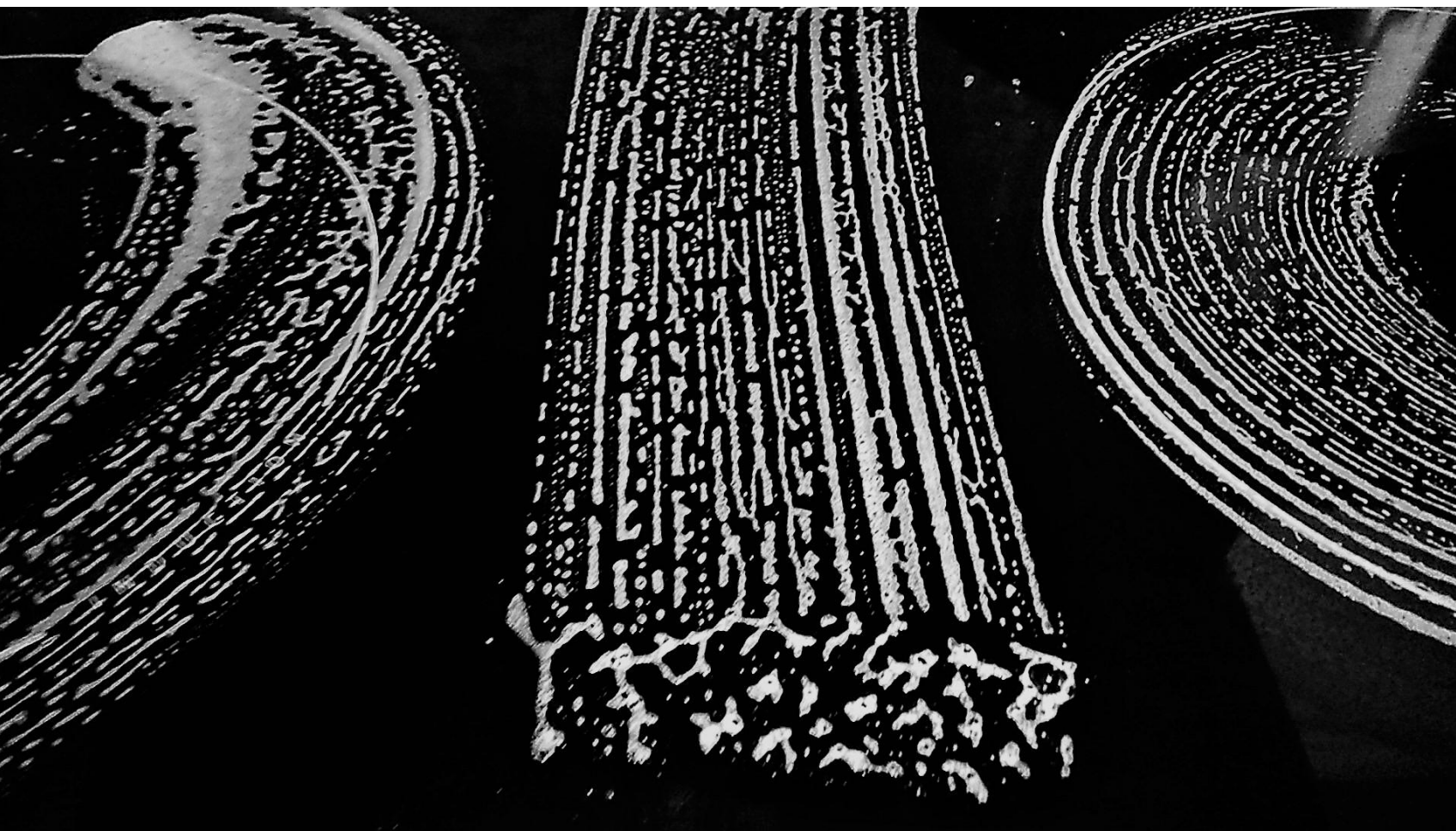
Typogramy z pěny

... nebo morfém z pěny

... experimenty s písmem v ateliéru

Lettrostatic
Zdroj